

Kulturtanken
Den kulturelle
skolesekken
Norge

Innspill fra Kulturtanken

KUD referanse 18/1579-12

Kulturtanken – Den kulturelle skolesekken Norge

Postboks 4261 Nydalen

0401 Oslo

Tlf.: 22 02 59 00

post@kulturtanken.no

www.kulturtanken.no

Innledning

Kulturtanken mottok 24. mai 2019 bestilling om innspill på aktuelle saker. Det foreliggende notat svarer på (1) vurdering av eksisterende mandat, (2) ansvars- og oppgavefordeling på barne- og ungdomskulturfeltet, og (3) status og kvalitet på kunst og kultur for barn og unge.

1. Vurdering av eksisterende mandat

Bakgrunn for dagens mandat

Kulturtanken er Kulturdepartementets fagetat for kunst og kultur til barn og unge. Etableringen av Kulturtanken – Den kulturelle skolesekken i Norge 2016 styrket satsningen på Den kulturelle skolesekken i tråd med anbefalinger fra Kulturutredningen 2014 (NOU 2013:4). Mandatet ble fastsatt av Kulturdepartementet og Kunnskapsdepartementet i fellesskap, og utformet på grunnlag av et bredt kunnskapsgrunnlag for å utvikle og styrke ordningen. Det fastslår at Kulturtanken skal være en nasjonal koordinerende instans for utvikling av kvalitet og samarbeid i DKS-ordningen, og sikre at innholdet i ordningen samspiller med skolens læreplaner.

Kulturtanken har siden oppstart i 2016 erfart at dagens mandat gir relativt vide rammer for utviklingen av DKS. Noen deler av mandatet har vært rettet direkte mot samarbeid skole-DKS eller arbeid med effektivisering, mens andre deler har utfordret til samarbeid med andre aktører utenfor DKS-ordningen. I stadig større grad har vi erfart behovet for disse utvidede samarbeidene med andre viktige aktører i kulturfeltet. Samlet ser vi et utfordringsbilde som i langt større grad omhandler å inkludere flere barn og unge i det vi kan kalle et utvidet kulturfelt. BUSK-rapporten (2019) understreker dette. Kulturtanken foreslår derfor et nytt mandat som styrker arbeidet med

å koordinere kunst- og kulturtilbudet for barn og unge på tvers av flere sektorer; et inkluderende kulturfelt som styrker kunst og kulturens rolle og betydning på områder som for eksempel fattigdomsbekjempelse, frivillighet, mangfold, forebyggende virksomhet, helsefremmende tiltak, klima, bærekraft eller livsmestring. DKS vil fortsatt være en viktig del av barn og unges tilgang til kunst og kultur, med vekt på opplevelse, ytring og dannelse, på samme måte som kulturskolen vil være vesentlig som opplæringsarena.

Innspill til nytt mandat

Punkter til mandat:

- Kulturtanken har som formål å styrke barne- og ungdomskulturen og barn og unges mulighet for deltagelse.
- Kulturtanken har et særskilt ansvar for DKS-ordningen.
- Kulturtanken skal bidra til at barn og unge skal inkluderes i kunst og kulturlivet, og høres i saker som angår dem.
- Kulturtanken skal legge til rette for samarbeid og bedre koordinering mellom ulike forvaltningsnivå, etater og organisasjoner som arbeider med kunst og kultur for barn og unge
- Kulturtanken har, sammen med Utdanningsdirektoratet, et spesielt ansvar for å koordinere arbeidet mellom kunst, kultur og skolesektoren.

- Kulturtanken skal arbeide for å inkludere barn og unge fra utsatte grupper i kunst og kulturtilbud (mangfold, bærekraft, fattigdomsbekjempelse, folkehelse, mm.)
- Kulturtanken skal drive utprøving og pilotering av digital kunst, kultur og formidling til barn og unge
- Kulturtanken har ansvar for å bidra til kunnskapsutvikling om kunst og kultur for barn og unge

Utviklingsprosjekt knyttet til dagens mandat

Etter opprettelsen av DKS har ulike utredninger og forskningsprosjekter beskrevet et sammensatt utfordringsbilde:

- Friksjon i samspillet mellom DKS og skolesektor (Breivik & Christophersen, 2013; Borgen & Brandt, 2006; Digranes, 2009; Heian, Haugsevje & Hylland, 2016).
- Behov for å styrke kunstnerisk og formidlingsmessig kvalitet (NOU 2013:4; Breivik & Christophersen, 2013).
- DKS-ordningens sterke, lokale forankring gir mange ulike lokale varianter og ikke én lik skolesekkordning over hele landet (Breivik & Christophersen 2013).

DKS-skole og FoNT

På bakgrunn av beskrevne utfordringer har Kulturtanken igangsatt utviklingsarbeid og en rekke nasjonale samarbeidsprosjekter med forankring og samarbeid mellom skole- og kunstsektor. Gjennom målrettet innsats bidrar Kulturtankens prosjekter til å løse utfordringene skissert over. *DKS-skole og Formidling og Ny Teknologi* (FoNT) er to av flere prosjekt opprettet for å imøtekomme mandat og tidligere forskning. Et tyvetalls tilskuddsmottakere deltar i prosjektene. Prosjekt mål er blant annet å bidra til bedre samspill mellom tilbudet i DKS og skolens læreplaner, samt øke den kvalitative opplevelsen av kunst gjennom pilotprosjekter som kan ha overføringsverdi for hele DKS-feltet. Parallelt med dette videreutvikler

Kulturtanken en felles DKS-portal for hele ordningen, med en beregnet gevinstrealisering på 100 millioner over 10 år for fylker og kommuner.

Styrket samarbeid med høyere kunst- og lærerutdanning

Kulturtanken har også initiert samarbeid med høyere utdanningsinstitusjoner om forsknings- og innovasjonsprosjekter som undersøker hvordan DKS kan integreres i lærerutdanningen. Det har vært utfordrende for samarbeidet at disse institusjonene ikke har DKS i sitt oppdragsbrev. Her er det behov for strukturelle endringer på et mer overordnet nivå, dersom det er et ønske at man fortsatt skal jobbe målrettet sammen med UH-sektoren. For å imøtekomme slike punkt i et mandat vil det være ønskelig med et mer formalisert samarbeid mellom Kulturtanken, UH-sektoren og Norsk Forskningsråd. Nærmere samarbeid vil bidra til en bedre koordinering og forståelse av hverandres fagområder på ulike felt utover arbeidet med UH-sektoren.

Økt kompetanse, barn og unges stemmer og kunnskapsdeling på nasjonalt nivå

Siden opprettelsen har Kulturtanken arrangert en rekke konferanser, seminarer og samlinger for å legge til rette for kunnskapsdeling på ulike områder innenfor DKS. Å bidra med kompetanse innenfor forsknings- og utredningsarbeid og igangsette nye tiltak for å sikre et tilfredsstillende kunnskapsgrunnlag for fremtidige beslutningsprosesser, er blitt en utvidet og viktig del av etatens rolle den senere tiden. Til arbeidet med Barne- og ungdomskulturmeldingen samlet Kulturtanken barn og unges egne erfaringer med, samt refleksjoner over, kunst og kultur. Rapporten overlevert Kulturdepartementet 1. oktober 2019 oppsummerer innspillene fra nærmere 1000 barn over hele landet.

Digitale kulturuttrykk

Digitale opplevelser står helt sentralt i barn og unges hverdag. De fleste barn over 10 år har i dag en Smartphone og bruker den daglig som hovedmedium for kommunikasjon, underholdning og kultur (Medietilsynet 2019). Digital kompetanse er en grunnleggende ferdighet i Kunnskapsløftet, og det er både stor etterspørsel og behov for digitale kunst- og kulturuttrykk. Barn og unge beveger seg sømløst på tvers av digitale arenaer, men **ønsker seg** samtidig fysiske samlingsrom. (Kulturtanken 2019a) Det er viktig å nå barn og unge på de arenaer hvor de naturlig oppholder seg, de må også tas med i utviklingen av fremtidens kunst og kulturuttrykk. Flere av våre utviklingsprosjekt inkluderer opplevelser som kombinerer digitale (virtuelle) og fysiske erfaringsrom. Gjennom ulike satsnings- og samarbeidsprosjekt tar Kulturtanken ansvar for utprøving og pilotering av ny digital kunst og kultur til alle barn og unge i Norge.

Behov for økt fokus på de yngste barna

De yngste barna er per i dag ikke ivarettatt av DKS-ordningen. Prosjekt Kulturbarn 0-8 undersøker hvordan man best kan skape synergier mellom eksisterende lokale tilbud som kommer målgruppen 0-8 år til gode. Det er et nasjonalt utviklingsprosjekt som utføres i et samarbeid mellom Kulturtanken, Norsk kulturskoleråd og Nasjonalt senter for kunst- og kultur i opplæringen. Prosjektet er å utvikle samarbeidsmodeller som gjør kunstfaglig kompetanse rettet mot målgruppen tilgjengelig på tvers av institusjoner innad i kommunene. Samarbeidet omfatter barnehagepersonale, kulturskolen, lærere på 1.- 4. trinn, DKS-planleggere og kunstnere, og har barnets kunstopplevelse i sentrum. I tråd med Rammeplan for barnehagen søker prosjektet å bidra til økt forståelse og

engasjement for effekten og betydningen av kunst og kultur på områder som folkehelse, livsmestring og for barns helhetlige oppvekstmiljø. Prosjektene DKS-skole og Kulturbarn 0-8 utføres i samarbeid med aktører fra skole- og kulturskolesektoren, som begge sorterer under Kunnskapsdepartementet.

Nye utfordringsbilder og langsiktig arbeid

Gjennom ulike tiltak og prosjekter jobber Kulturtanken med sitt nåværende mandat gjennom å utvikle modeller for samhandling av DKS-skole, FoNT, styrke kunnskapsgrunnlaget, koordinere feltet, effektivisere ordningen og stimulere til nyskaping og utvikling. Overføringsverdien av den erfaring og kunnskapen vi har opparbeidet gjennom for eksempel arbeidet med DKS-portalene, Kulturbarn 08, DKS-skoleprosjektet, FoNT og samhandling på tvers av nivå og kunnskapsfelt vil kunne gi gode synergier innenfor et endret mandat. *Kulturens kraft* (2018-2019) slår også fast at nettopp denne type samarbeid og kompetansedeling, innovasjon og nyskaping skal komme hele kulturfeltet til gode.

Barn og unge står ovenfor utfordringer som utenforskap, fattigdom, psykiske lidelser, klimakrise; alle områder som berøres av kunst og kulturuttrykk, som kan bidra til å imøtekomme utfordringene for barn og unge. Kulturtanken har bred kompetanse på feltet kunst og kultur for barn og unge, stort nettverk og ønske om å inkludere dette arbeidet i vår portefølje.

I utviklingen av nytt mandat for etatens virksomhet som også omfatter arbeid med barne- og ungdomskultur mer generelt, er det derfor spesielt **ønskelig med en tydeligere fastlegging av etatens formål og virkeområde.**

2. Innspill om ansvars- og oppgavefordeling på barne- og ungdomskulturfeltet

Hovedutfordringer er:

- Ansvars- og oppgavefordeling på barne- og ungdomskulturfeltet er oppstykket og fragmentert.
- Den manglende koordineringen av tilskuddsordninger gjør det vanskelig å finansiere profesjonelle kunst- og kulturtilbud av høy kvalitet.
- Tilbudet og ressursfordelingen fremstår som uoversiktlig som følge av de mange ulike aktørene, forvaltningsorganene og sektorene som er involvert.

I gjennomgangen under vil vi identifisere og diskutere statlige oppgaver innenfor følgende nøkkelområder som vi ser kan ha betydning for å ivareta en nasjonal barne- og ungdomskulturpolitikk.

Politikk, styring og lovverk

Det kulturpolitiske feltet har i svært liten grad vært regulert ved lov og forskrift. Det gjelder også oppgave- og ansvarsfordelingen mellom forvaltningsnivåene. Kulturlova gir ingen føringer for prioriteringer eller organisering av kulturarbeidet i kommuner og fylkeskommuner. Den gir stat, fylkeskommune og kommune delt ansvar for å fremme og legge til rette for et bredt spekter av kulturvirksomhet, slik at alle kan få anledning til å delta i kulturaktiviteter og oppleve et mangfold av kulturuttrykk.

Det er et politisk mål at kulturlivet skal kunne utvikle seg mest mulig på egne premisser uten statlig overstyring. Midlene til kulturformål skal derfor forvaltes etter prinsippet om armlengdes avstand.

Stortingsmelding 8 (2018-2019) *Kulturens kraft*

– *Kulturpolitikk for framtida*, (kulturmeldingen) oppsummerer at prioriteringer og videre oppfølging på kulturpolitikkkfeltet fremover blant annet vil omfatte en gjennomgang av Kulturlova, med sikte på å styrke kulturområdet som del av kommunal og regional planlegging, styrke samhandlingen mellom forvaltningsnivåene og sikre prinsipp om armlengdes avstand.

I innspillene til kulturmeldingen var et gjennomgående synspunkt fra aktører i kultursektoren at det er behov for mer lovfesting, øremerking og planverk som pålegger kommuner og fylkeskommuner å prioritere kulturoppgaver. Dette for å sikre kulturfeltet prioritering lokalt og regionalt i konkurranse med andre kommunale og regionale oppgaver. Man er ellers redd for at det å overføre oppgaver på kulturfeltet til regionalt nivå vil føre til at kulturen taper i konkurranse med andre prioriterte oppgaver, eller at kultur blir redusert til et middel for å oppfylle mål innenfor andre sektorer.

Innspill fra kommunesektoren peker blant annet på manglende tydelighet om hva som er målene i den nasjonale kulturpolitikken, og enkelte ansatte i kultursektoren på kommunalt nivå etterspør tydeligere styringssignaler på kulturområdet som kan legges til grunn for lokale prioriteringer. For DKS kan dette for eksempel være å regulere ordningen i en ny og revidert Kulturlov.

Samlet forvaltning

Selv om regjeringsplattformen har som ett av sine mål at statlig detaljstyring og byråkrati må desentraliseres til lokalsamfunn og deres folkevalgte, er det legitime

grunner til å opprettholde nasjonale ordninger på statlig nivå. Ifølge Kulturdepartementets rapport «*Utredning av oppgave- og ansvarsfordelingen mellom forvaltningsnivåene på kulturområdet*» (2018) er det overordnede målet å få til en maktspredning der det politiske ansvaret er fordelt til det beste for kunst- og kulturfeltet ved at både stat, fylkeskommune og kommune arbeider i retning av nasjonale kulturpolitiske mål. Fylkeskommunene skal iverksette egen politikk, men også nasjonal politikk i en regional sammenheng. DKS er et godt eksempel på hvordan dette kan fungere i praksis: Her har staten, ved Kulturtanken, ansvar for å sikre en nasjonal infrastruktur for profesjonell kunst og kultur med god geografisk spredning, mens den praktiske forvaltningen av ordningen i fylkeskommuner og kommuner sikrer en sterk lokal og regional forankring og eierskap. Et nasjonalt nivå sikrer kostnadseffektivitet for felles behov i DKS-ordningen, og styrker og videreutvikler ordningen i samspill mellom ulike aktører og praksisfeltet. Styrking av den kunstneriske og formidlingsmessige kvaliteten i hele DKS-ordningen fordrer nasjonale nettverk, kunnskapsdeling, samarbeid mellom kompetansemiljøer og gode metoder for kvalitetsvurderinger. Dette er oppgaver som krever et nasjonalt helhetsgrep for god oppgaveløsning, og som derfor anses å være statens ansvar, i tråd med retningslinjene for oppgavefordeling skissert av Hagenutvalget i rapporten «Regionreformen: Desentralisering av oppgaver fra staten til fylkeskommunene» (2018).

Et av problemene med dagens oppgavefordeling på barne- og ungdomskulturområdet sett under ett, er fragmentering og mangel på samordning som følge av at flere ulike direktorater og departementer ivaretar ulike deler av barne- og ungdomspolitikken. Grunnskolen og kulturskolen ligger for eksempel under Kunnskapsdepartement, det samme gjør skolebibliotekene. Den øvrige bibliotekpolitikken og DKS

er Kulturdepartementets domene. Sistnevnte gir også tilskudd til UKM, fordeler frie midler til kunst for barn og unge gjennom Kulturrådet og støtter frivillig sektor. Fritidsklubbene ligger under Barne- og familiedepartementet. Den komplekse forvaltningsstrukturen er en kilde til spenninger og mangelfull koordinasjon mellom ulike nivåer og sektorer. Det er ikke etablert noen felles strukturert oppfølging av feltet som helhet. Til tross for at aktørene ofte har overlappende oppgaver, er det sjelden samhandling på tvers, noe som fører til en lite effektiv bruk av ressurser. For å styrke forbindelsene og legge til rette for gode samhandlingsformer mellom ulike aktører er det behov for et overordnet blikk på kulturpolitikken for barn og unge. Et mulig alternativ er at det gis sektorovergripende mål om samarbeid innenfor barne- og ungdomskulturfeltet. Oppgaver som har store kontaktflater med hverandre kan eventuelt også samles i enkelte forvaltningsorgan. Prinsippet om maktspredning må ikke være til hinder for et koordinert felt til det beste for barn og ungdom.

Den kulturelle grunnmuren

«*Kulturutredningen 2014*» anbefaler å ruste opp den kulturelle grunnmuren, og viser en realnedgang av bevilgningene til DKS og kommunale aktivitetstilbud for barn og unge i perioden etter 2005 (NOU 2013:4, 244, 214-215). Den påpeker at det lokale kunst- og kulturtilbudet for barn og unge er sårbart fordi det avhenger av kommuneøkonomi og lokale beslutningsprosesser (NOU 2013:4, 282). Dette kommer bl.a. til uttrykk i variasjon på pris og tilbud på elevplasser i Kulturskolen etter at øremerkingen av statlige bevilgninger ble fjernet og makspris avvirket. Lærings- og formidlingsarenaene som Enger-utvalget (2014) her skisserer er viktige instanser i lokalsamfunnet, men med mangelfull koordinering med grunnskolen forblir den kulturelle grunnmuren sårbar og klarer ikke skape et fundament i alle barns liv. I lys av

regionreformen er det behov for å utforme ny kulturpolitikk som sikrer barn og unge i denne prosessen.

DKS representerer en viktig arena for å vitalisere samarbeidet mellom kunnskaps- og kultursektor. Ordningen kjennetegnes av at den er organisert på tvers av sektorer, der kultursektoren produserer og programmerer, mens opplæringssektoren eier arenaen der aktiviteten foregår – skolen. Skolelever skal oppleve et variert spekter av kunst- og kulturuttrykk (Kunnskapsdepartementet 2017). I kraft av å være landsomfattende er DKS-ordningen et viktig kulturpolitisk virkemiddel for å realisere kunnskap- og kultursektorens delte ansvar for at barn og unge introduseres for ulike kunst- og kulturuttrykk. Imidlertid beskriver flere undersøkelser samspeilet mellom DKS og skolesektor som utfordrende (Breivik & Christophersen, 2012; Borgen & Brandt, 2006; Digranes, 2009). Kulturtank en har derfor iverksatt en rekke nasjonale prosjekt knyttet til nettopp spenningsfeltet DKS-skole, men også utvidet det til å omfatte barnehage, kulturskole eller UKM.

Kulturtanken har gjennom sin korte levetid etablert en god dialog mellom kultur- og skolesektoren, samt etablert flere nasjonale samarbeidsprosjekt med aktører fra ulike forvaltningsnivå og etater. I tillegg har man gjennom sitt tildelingsbrev for DKS utviklet tydelige statlige styringssignaler som etterlever blant annet forskningen som viste manglende fokus på elevmedvirkning i DKS. Ved parallelt å stille krav til elevmedvirkning og samtidig iverksette nasjonale utviklings- og pilotprogram ser vi at mer enn 700 forslag i DKS-portalen er merket med elevmedvirkning for kommende skoleår.

Samarbeid om opplæring og opplevelse

Nøkkelarenaene for barn og unge innenfor offentlig sektor er DKS, fritidsklubbene, UKM og kulturskolen. I den norske kulturpolitikken for barn og unge har det vært

praksis å skille mellom kunst og kultur med, av og for barn. Stortingsmeldingen «Kulturell skulesekk for framtida» beskriver de ulike siktemålene til Ungdommens kulturmonstring, (Ung Kultur Møtes), Kulturskolen og DKS slik: «I kulturskulane er såleis *opplæringa* viktigast, i Ungdommens kulturmonstring er det *aktiviteten* og i Den kulturelle skulesekken er det *opplevinga* som står i sentrum» (St. meld. Nr. 8. 2007-2008, 8). Motivasjonen bak avgrensingene er at ordningene skal gjensidig styrke og utfylle hverandre. Men en slik modell kan også forsterke skillelinjer mellom aktører i et utvidet kunst-, kultur- og kunnskapsfelt som retter seg mot barn og unge. Et nasjonalt løft for å styrke barn og unges deltagelse i kulturlivet må se kunst og kultur for, med og av barn og unge i sammenheng, og sette barn og unge i sentrum. Kulturpolitikken må ta sikte på å legge rammene for at alle barn og unge møter kunst- og kulturopplevelser av høy kvalitet og får mulighet til å utvikle egne kunstneriske uttrykk. Barn og unges kulturbruk og kulturutøvelse må tas på alvor som noe som har verdi i seg selv, i den enkeltes liv og for den enkeltes identitetsutvikling. Det skal ikke være et mål med kunst- og kulturformidlingen at alle skal bli profesjonelle utøvere. Kulturtanken fremhever den viktige rollen fritidssektoren har i å introdusere barn og unge for kunst og kultur som en naturlig del av rekreasjon og fritid.

Mens kommunene er ansvarlige for driften av kulturskolene, er fylkeskommunene ansvarlige for UKM og realisering av DKS. De tre arenaene har egne nettverk og virkemidler rundt seg for drift og utvikling av sine tilbud. Samtidig er arenaene koblet sammen gjennom nasjonale og regionale samarbeidsavtaler. Til tross for tette koblinger på tvers av målgruppe og etablert samarbeid, er det fremdeles et uforløst potensial for større synergi med mer samarbeid og planlegging på tvers av de ulike plattformene. Det er også store forskjeller i hvordan fylkeskommuner og kommuner er organisert. Det nasjonale

samarbeidet mellom UKM, DKS og Kulturskolen gjen-speiles ikke nødvendigvis på lokalt nivå. Fritidsklubbene har i mindre grad vært del av nasjonale nettverk og Kulturtanken anbefaler at de inkluderes i nasjonalt og lokalt samarbeid.

Også fra et barne- og foreldreperspektiv fremstår feltet kunst og kultur for, med og av barn og unge som uoversiktlig og fragmentert. Det er spredt over ulike formidlingsarenaer, sektorer og kompetanse-områder, og for målgruppen kan det være vanskelig å få kunnskap om og bruke de ulike tilbudene. Det er ønskelig med et bedre samspill mellom tilbudet i skoletiden, aktivitetsskolen og andre tilbud som UKM, kulturskolen, bibliotek og fritidsklubb, kor, korps og andre frivillige organisasjoner, slik at den kulturelle infrastrukturen i nærmiljøet rustes opp.

I hvilken grad lykkes kunst- og kulturtilbudene i å oppfylle den kulturpolitiske målsettingen om å nå alle barn og unge?

DKS når alle skoleelever. Imidlertid kan DKS-besøkene drukne i skolehverdagen og en videre utvikling av samspillet mellom opplæringen og kultursektoren er avgjørende for å gi gode opplevelser.

Kulturskolen og fritidsklubber henvender seg til barn i fritiden. Kulturskolen er langt fra å nå målet om en dekningsgrad på 30% av barn og unge i skolepliktig alder (St. meld. 40 1992-1993). I skoleåret 2018/19 gikk litt over 13 % av alle norske barn i grunnskolealder på kulturskole.

Fritidsklubber er et breddetilbud og et viktig alternativ, men er i mindre grad tilknyttet det profesjonelle kulturfeltet og kunstfaglig kompetansemiljøer enn DKS og kulturskolen.

Ifølge Kulturmeldingen er det:

«*ei utfordring at mykje av det kunstnarane skaper, blir vist for få gonger og når eit avgrensa publikum, utan at det kjem av den kunstnariske kvaliteten på produksjonane. Samla sett blir det laga mykje og mangfaldig kunst, men for lite av dette kjem publikum i heile landet til gode. Det er eit mål at meir av den kunsten som blir skapt på alle kunstområda, når eit større publikum.*»

(St. meld. 8, 2018–2019, 45)

Fylkeskommunenes og kommunenes ressurser og fagkompetanse om kunst og kultur er svært ujevnt fordelt. Det er nå et stadig større behov for en statlig overbygging som kan utvikle kompetanse som man finner i institusjonene og deres aktører, men også i mellomrommene mellom de tre forvaltningsnivåene, samt relasjonene til øvrig frivillig sektor. Per i dag er det ingen koordinerende etat som har det statlige ansvaret for koblingene og mellomrommene mellom frivillig sektor, UKM, Kulturskolen og DKS. Dette ansvaret har Kulturtanken kompetanse til å påta seg.

DKS-portalen - en nasjonal fellesarena

En av Kulturtankens store satsninger er DKS-portalen, et offentlig innovasjonsprosjekt. Den er et virkemiddel for å koordinere og samle DKS-ordningen, som er forankret lokalt i fylker og kommuner. DKS-portalen utgjør en felles innmeldingsportal for profesjonelle utøvere å melde inn sine forslag. For DKS-planleggere fungerer portalen som et verktøy for planlegging, publisering og evaluering. Kulturkontakter og lærere kan bruke portalen til å finne informasjon om DKS-tilbudet. Å samle alle funksjoner i en portal gir dessuten et bedre grunnlag for å innhente data til rapporter og statistikk som gir kunnskap om DKS både nasjonalt, regionalt og lokalt. DKS-portalen er rigget for å kunne utvides til å oppfylle andre behov, som for

eksempel evaluering og kvalitetssikring av DKS. Den kan også utvides til bruk på andre områder innenfor barne- og ungdomskulturfeltet.

Behov for styrket kunnskapsgrunnlag

Kulturtanken skal være et rådgivende organ som baserer sitt arbeid på forsknings-, forsøks- og utviklingsarbeid. Kulturtanken skal også initiere forsknings- og utviklingsarbeid, og stimulere til og samarbeide med ulike fagmiljøer om dette på regionalt og nasjonalt nivå.

Det er en utfordring at kunst- og kulturtilbudet til barn og unge er ukoordinert. Det er en tilsvarende utfordring at utviklingen av kunnskapsgrunnlaget er fragmentert og mangelfull. Kulturpolitiske satsninger som Den kulturelle skolesekken berører mange dimensjoner av barn og unges liv, og et godt kunnskapsgrunnlag om hvordan ordningen virker, fordrer koordinering, samhandling, erfaringsutveksling og forskning på tvers av kunnskapsmiljøer. Kunst for barn og ungdom kan beskrives som et innovativt og vitalt felt hvor det utvikles interessante formidlingsmodeller og kunstneriske konsepter av høy kvalitet. Utfordringen er at innovative praksiser og piloter i liten grad inngår i større forskningsprosjekter der de kunne bidra til et mer solid kunnskapsgrunnlag om hvordan det er hensiktsmessig å videreutvikle kunsttilbudet til barn og ungdom. Både praktisk basert kunstnerisk forskning, teoriutvikling og empiriske undersøkelser er relevante innfallsvinkler for å dekke bredden av kunnskapsbehov i denne sektoren. Det er også behov for å utvikle forskningsbasert kunnskap om hvordan ulike ordninger og arenaer, som Kulturskole, Den kulturelle skolesekken, UKM, grunnskolen og fritidsklubber, kan samspille på best mulig måte. Ambisiøse forskningssatsninger på kunstens rolle i barns liv og oppvekst må prioriteres slik at vi kan få et godt kunnskapsgrunnlag om hvordan kunstopplevelser medvirker i dannelsesprosesser,

omsettes i kulturell kapital, bidrar til mer deltakelse på andre kulturarenaer, påvirker læringsmiljøet, bidrar i den enkeltes identitetsutvikling og ikke minst hva som gir opplevelser av høy kunstnerisk kvalitet til målgruppen.

Kunnskapsdeling

Kulturtanken kan som nasjonal statlig etat fungere som kunnskapsnav for hele barne- og ungdomskulturfeltet. Ved å samle kunnskap og informasjon om barn og unges møter med kunst og kultur vil vi kunne gi alle aktører som jobber med DKS (og Kulturskole, UKM, samt øvrig frivillig sektor) tilgang til informasjon om:

- Nasjonale og regionale virkemidler og tilskudd for videre utvikling
- Forskningsbasert kunnskap om barn og unges kunst og kulturmøter og deltakelse
- Hvor ulike former for kompetanse og kunnskapsressurser befinner seg

Flere fylkeskommuner arrangerer felles konferanser og læringsseminar for UKM, Kulturskolen og DKS, med utgangspunkt i samarbeidsavtaler mellom de tre ordningene. Konferansene har ulikt fokus og skal stimulere til utveksling av kunnskap og erfaringer på tvers.

Kulturtanken står også som vert for en rekke seminar og konferanser som tar for seg ulike tema på barne- og ungdomskulturfeltet, og som kobler ulike aktører i feltet sammen. Vi ser at disse møteplassene har betydning for utvikling av samarbeid og for utvikling av prosjekter på tvers av etater, aktører og organisasjoner.

Kompetansedeling

Nasjonale kompetansesentre som kan bistå fylkeskommunalt og kommunalt forvaltningsnivå med faglig

utvikling og kompetanse på kunst- og kulturfeltet er etterspurt. En statlig oppgave kunne være å utvikle etterutdanningsprogram med moduler spesielt innrettet på å utvikle kompetanse innenfor ulike deler av barne- og ungdomskulturfeltet, beregnet på ansatte i kultur- og skolesektoren i kommune og fylkeskommune.

Det er et særlig behov for kompetansedeling og kompetanseheving innenfor feltet produksjon og formidling av kunst og kultur til barn og unge. Også når det gjelder elevmedvirkning er det behov for at de miljøene som utvikler gode metoder deler sin kompetanse om dette med andre miljøer. Kulturtanken kan bidra til å samle informasjon om hvor de ulike kompetansene befinner seg, og være en samordnende koordinerende instans for utveksling av kunnskap.

Samspille finansiering og støtteordninger

En av statens oppgaver er å bidra til at det finnes gode støtteordninger for å opprettholde et godt kunst- og kulturtilbud til barn og unge. Samtidig samspiller ikke de ulike finansieringsordningene om et best mulig tilbud til flest mulig barn.

Kulturtanken forvalter tilskudd til DKS, en formidlingsinfrastruktur med lokal forankring som når alle norske skolelever. Kulturrådet forvalter Kulturdepartementets tilskuddsordninger til det frie feltet. Totalt bevilger Kulturrådet ca. 125 mill. kr årlig til kunst- og kulturtiltak for barn og unge fra en rekke ulike ordninger i Kulturfondet. Hovedvekten av Kulturrådets tildelinger til målgruppen er støtte til produksjon og formidling av kunst- og kulturvernprosjekter, samt innkjøp av bøker gjennom innkjøpsordningene for litteratur. Kulturrådet støtter også samarbeidsprosjekter mellom kunstnere og barn og ungdom. Imidlertid anser ikke Kulturrådet det som sin oppgave å finansiere produksjoner som er tiltenkt

DKS og/eller har en særlig ambisjon om å samspille med opplæringsens utdannings- og dannelsesoppdrag. Kulturrådet har et særlig ansvar for å ivareta kunstfeltets autonomi og er derfor mindre tilbøyelig til å støtte oppom produksjoner for DKS som nettopp skal fungere i den heteronome konteksten som opplæringssektoren representerer. Dette betyr at det er utfordrende og ofte umulig for kunstnere i det frie feltet å finne finansiering til DKS-produksjoner utenom tilskuddsmidlene som forvaltes av kommuner og fylkeskommuner. Det bør gjøres en gjennomgang av de ulike tilskuddsordningene slik at man får best mulig synergi ut av ordningene totalt sett.

Oppsummering ansvars- og oppgavefordeling på barne- og ungdomskulturfeltet

Fragmenteringen av feltet og den manglende koordineringen av tilskuddsordninger gjør at tilbudet og ressursfordelingen fremstår som uoversiktlig som følge av de mange ulike aktørene, forvaltningsorganene og sektorene som er involvert. En konsekvens er et mangelfullt kunnskapsgrunnlag for videre politikktutforming. Nye satsninger og samspillformer bør skje med utgangspunkt i barn og unges behov slik at den kulturelle infrastrukturen kan brukes av alle barn og unge og gi et tilbud av høy kvalitet. Det er behov for innhenting av kunnskapsgrunnlag om hvordan kunst- og kulturtilbudet oppleves fra barn og unges perspektiv.

I lys av regionreformen er det ønskelig med en tydelig kulturpolitikk for barn og unge som sikrer et godt tilbud i hele landet og en tydeliggjøring av Kulturdepartementets rolle. Anbefalingene om å sikre den lokale kulturelle grunnmuren bør ligge til grunn for kulturpolitikken for barn og unge (NOU 2013:4; Birkeland et.al. 2014). Det er behov for å utrede hvordan de ulike tilskuddsordningene spesielt rettet mot barn og unge kan samordnes og hvordan ressurser og kompetanse hos Kulturrådet og

Kulturtanken kan koordineres. En ytterligere styrking av kultursatsninger for barn og unge bør forankres i godt samarbeid mellom ulike departement og etater slik at man koordinerer det samlede tilbudet av kultur

og kunst for, med og av barn og unge. Kulturtanken er etablert som en fagetat som ligger mellom Kunnskaps- og Kulturdepartementet.

3. Status og kvalitet på kunst og kultur for barn og unge

Et felles, overgripende kvalitetsbegrep lar seg vanskelig fastsette eller måle. I innledningen til boken *Kvalitetsforhandlinger*, utgitt i forbindelse med Kulturrådets forskningsprogram *Kunst, Kultur og Kvalitet (2014-2018)*, argumenterer Eliassen og Prytz for at kvalitet er – og må være – gjenstand for kontinuerlige forhandlinger. Det vil si at kvalitet må vurderes ut fra kontekst, formål og interesser.

Status og kvalitet henger derfor nøye sammen. Høy kvalitet på det som formidles av kunst og kultur til barn og unge er med på å tilføre feltet høyere status. Omvendt kan lav status medføre at tilfanget av utøvere til feltet minker, og bidra til færre produksjoner av høy kvalitet. Hvorvidt kunst og kultur for barn og unge anses å ha høy eller lav status er et relativt spørsmål som beror på hva man sammenligner med. For eksempel har barnefilm og barnelitteratur lav status i forhold til voksenfilm og voksenlitteratur. Teater for barn og unge har høy status i Norge i dag, sammenlignet med hvordan det var for 20 år siden.

DKS har med sitt spesifikke målgruppefokus bidratt til en profesjonalisering av kunst- og kulturfeltet som retter seg mot barn og unge, og til å heve den kunstneriske og formidlingsmessige kvaliteten på produksjonene som tilbys denne målgruppen. Dette har igjen vært med på å heve statusen til feltet. Samtidig kan det hefte lavstatus ved betegnelsen «DKS-kunst», knyttet til en forestilling om

at kunstformidling som er pedagogisk tilpasset en målgruppe befinner seg lavere på statushierarkiet enn såkalt autonom kunst. Et enkelt eksempel som at Kulturrådets støtteordninger ikke omfatter produksjonsstøtte til kunst- og kulturproduksjoner som kun skal vises i DKS, bidrar til å opprettholde forestillingen om at DKS ikke utgjør en tilstrekkelig profesjonell arena for kunstnere. Det gjør det også unødvendig komplisert å få finansiert produksjoner rettet mot barn- og unge som målgruppe.

Kulturtanken har derfor etablert et treårig prosjekt for både å kartlegge og styrke den kunstneriske og formidlingsmessige kvaliteten i DKS. Utgangspunktet for kvalitetsprosjektet er å fremme mer transparent, mangfoldig og nyansert samtale om kunstnerisk og formidlingsmessig kvalitet i DKS på alle forvaltningsnivåer fra kommune til departement. Kulturtankens kartlegging av tilskuddsmottakernes arbeid med kvalitet, *Kvalitetsarbeid i Den kulturelle skolesekken 2018–2019*. (Kulturtanken 2019b), viser store forskjeller tilskuddsmottakerne imellom når det gjelder kompetanse og organisering av arbeidet. Alle fylkes- og direktekommunene jobber ulikt med hvordan prinsippene i DKS forstås og realiseres. De har også i ulik grad tilgang på infrastruktur og utstyr for produksjon.

Forholdet mellom status og kvalitet på kunst- og kulturfeltet rettet mot barn og unge omfatter en rekke slike komplekse, men også relativt tydelige,

sammenhenger. Innspillene under beskriver problemstillinger og foreslår tiltak for å heve status og kvalitet på kunst som skapes og formidles til barn og unge i DKS, men vil også være gyldig for barne- og ungdomskulturfeltet mer generelt.

Øke andelen spillemidler tildelt til DKS

DKS-årsrapporten for 2018 viser at antall kunstmøter per elev har gått ned fra 4,6 til 3,8 i grunnskolen i perioden 2014-18. (Kulturtanken 2019) Dette er en nedgang som både påvirker elevenes tilgang til kunst- og kultur av høy kvalitet, og omfanget av oppdrag til utøvere som ønsker å jobbe i DKS.

- En mulig årsak til nedgangen er at det i 2018 ble inngått en oppdragsavtale¹ for DKS mellom KS og MFO (Creo) som har ført til økte honorarsatser for utøvere i DKS. Dette er positivt for tilfanget og rekrutteringen av utøvere til ordningen. I perioden 2015 - 19 har den totale tildelingen av midler (skolekonsert- og spillemidler kombinert) vært tilnærmet konstant. Det innebærer en reduksjon når justert for prisindeks. Kombinasjonen av økte satser og reduksjon av tilgjengelige midler er en økonomisk faktor som trolig har bidratt til nedgangen i antall kunstmøter per elev.
- En annen mulig årsak til nedgangen er utfasing av musikk til fylker og kommuner, og dermed avvikling av et mangeårig system med to skolekonserter per år. Selv om midlene til skolekonsertordningen i sin helhet er fasett inn i spillemiddelpotten som fordeles til DKS, er det å anta at det ikke lenger gis to skolekonserter per år. Dette vil vi ha data på i rapporteringen for 2019.
- Dersom antall kunstmøter skal holdes på dagens nivå (3,8 per år) er Kulturtankens beregning for merbehov for spillemidler som følge av økte honorarsatser i Den kulturelle skolesekken på 15 millioner (meddelt KUD i brev av 4.9.19).

Reduksjon av midler slik vi ser nå, kan medføre en risiko for at DKS-planleggere i enkelte tilfeller setter økonomiske hensyn fremfor rene kvalitetsvurderinger når de velger ut en produksjon til DKS. For eksempel ved å velge en produksjon med færre utøvere, eller ved at tid- og ressurskrevende verksteder droppes til fordel for kortere konserter, forestillinger eller visninger som kan tilbys flere skoleklasser samtidig.

Kulturtanken arbeider med å styrke tilskuddsmottakernes arbeid blant annet gjennom nettverksbygging, utviklingsarbeid, nettverksmøter, delingskonferanser og store nasjonale samarbeidsprosjekt. Stabil og forutsigbar økonomi er allikevel vesentlig for å opprettholde kvalitet og omfang. Styrket økonomi gjennom økte spillemidler vil kunne øke antall produksjoner, bidra til utviklingsarbeid og nyproduksjon, samt opprettholde DKS som attraktiv arbeidsplass for profesjonelle kunstnere og utøvere.

De siste årenes DKS-årsrapportering viser at fylkeskommunene og kommunene samlet bidrar med en egenfinansiering inn i ordningen i størrelsesorden med beløpet som tildeles gjennom spillemidlene. DKS-ordningen er med andre ord i praksis et spleiselag, der hver tildelte krone fra staten ser ut til å utløse et tilsvarende beløp hos tilskuddsmottakerne.

Styrke betingelsene for kunst- og kulturproduksjon i DKS

Spillemidlene som tildeles tilskuddsmottakerne går i hovedsak til honorarer og RDO til utøvere på turne, men skal også dekke kostnader forbundet med å utvikle nye produksjoner til DKS. Slik ordningen er strukturert er det imidlertid svake insentiver for lokale og fylkeskommunale produksjonsmiljøer til å utvikle nye prosjekter. Tildeling av spillemidler påvirkes ikke av antall nyproduksjoner eller utviklingsprosjekter som

tilskuddsmottakerne har gjennomført eller planlegger. Kvalitet i DKS handler både om nyskapende kunst og kompetanse. Det krever tid, mot og risikovilje, samarbeid og kunnskapsdeling. Gode offentlige støtteordninger som bidrar til å sikre kompetanseheving, produksjonsmiljø, og gir kunstnere og kulturformidlere økonomisk forutsigbarhet for å prøve ut nye ideer, eksperimentere med form, dele og lære av hverandre, er slik av avgjørende betydning for utviklingen av kvalitet.

- Kulturtanken mener derfor det er behov for å vurdere muligheten for å styrke rammefaktorene for produksjon innenfor DKS-systemet. Deler av tilskuddet til fylkene kunne øremerkes til nyproduksjon, for på den måten å styrke lokale og fylkeskommunale produksjonsmiljø og utvikle nye prosjekt.
- Kostnader og risiko med å utvikle prosjekter for målgruppen ligger oftest på kunstneren alene. Det understreker behov for støtteordninger utover fylkeskommunale midler for å bygge opp gode prosjekter som i sin tur kan foreslås inn i ordningen. Det bør derfor vurderes om innretningen i Kulturfondet bør endres slik at det er mulig å søke utviklingsmidler til DKS. Dette bør også gjelde for utviklingsmidler fra NFI.
- DKS-ordningens desentraliserte struktur medfører behov for kompetansedeling og samarbeid på tvers av fylker og kommuner både for fylker, enkeltkunstnere og institusjoner. Kulturtanken legger til rette for en rekke innovative samarbeids- og kompetansehevende tiltak som kommer hele ordningen til gode, og for å sikre videre kvalitetsutvikling i DKS i inneværende strategiperiode. På bakgrunn av mengden av søknader Kulturtanken har mottatt de siste to årene knyttet til ulike typer samarbeid- og kompetanseprosjekt med mål om å utvikle DKS, mener vi det kan være hensiktsmessig å opprette en søkbar ordning for denne

type tiltak hos Kulturtanken.

- Kultur- og Kunnskapsdepartementet bør vurdere å etablere ulike typer videreutdanning for tilsatte i fylker og kommuner innenfor kunst og kulturtilbud til barn og unge etter mal fra Udirs videreutdanningsprogram i skolen.
- DKS-portalen forenkler og effektiviserer arbeidet med forslag til DKS. Kulturtanken kan utvikle en ny modul som samordner søkbare midler til DKS-produksjoner, uavhengig av hvem som tildeler midlene. Dette vil forenkle hverdagen betydelig for kunstnerne og institusjoner, og på den måten bidra til å styrke betingelsene for kunst og kulturproduksjon i DKS.

Stimulere til mangfold i DKS

Det er behov for tilfang av produksjoner av høy kvalitet som kan bidra til et større mangfold i DKS. Kvotering kan være et virkemiddel som kan bidra til å heve mangfoldet. Årlige satsninger og fokusområder kan være et annet. Et eksempel er satsningen på samisk kunst og kultur gjennom Nasjonens stemmer. Gode produksjonsmiljøer og ulike typer øremerkede midler til utvikling og nyproduksjon kan også være effektive virkemiddel.

Styrke rammene for kritikk av kunst for barn og unge

For å styrke status og kvalitet på kunst og kultur til barn og unge er det nødvendig at kunsten møtes av en profesjonell kritisk offentlighet. Nettidsskriftet Periskop er et viktig forum for kritikk og omtale av kunst og kultur rettet mot barn og unge, men når ikke ut til en bredere offentlighet på samme måte som anmeldelser og pressedekning i fjernsyn og dagsaviser. Det er nødvendig å tenke nytt om formidling av kritikk og omtale av kunst og kultur. Kulturtanken ønsker satsning på å nå barn og

unge der de er: sosiale medier. De mest benyttede sosiale rom som derfor også er kilder til nyheter er Snapchat og Instagram (Medietilsynet 2018). Disse, men også tiltak som NRK Super og Aftenposten Jr., er viktige kanaler for å nå barn og unge.

Vektlegge kunst og kultur i lærerutdanningen og grunnskolen.

Innenfor de pedagogiske utdanningene får kunst og kultur for barn og unge stadig mindre plass. I skolen er det opp til den enkelte rektor eller ofte lærer å vektlegge kunst- og kulturopplevelser eller ikke. Kunnskapsdepartementets strategi «Skaperglede, engasjement og utforskertrang» (2019) beskriver tydelige utfordringer knyttet til mangel på kompetanse, og vil etablere masterutdanninger i praktiske og estetiske fag. Dette er positivt. Kulturtanken mener at det bør stilles krav til spesialisert fagkompetanse for å kunne undervise i praktiske estetiske kjernefag. Uten at de estetiske fagene får en viktig plass i skolen berøves elevene kjennskap til hva kunst- og kulturopplevelser kan bety for livene våre. I tillegg til fagkompetanse i UH-sektoren og i grunnskolen bør hver skole ha en egen kulturkontakt. I Kulturtankens nasjonale DKS-skoleprosjekt, som omfatter de fleste fylker og mange kommuner, understrekes dette i hvert eneste møte med skolen og prosjektdeltakere.

- Det bør etableres et fast system med kulturkontakter på alle skoler.

Øke bevisstheten om DKS og om barn og unge som målgruppe innenfor kunstutdanningene

Bevisstheten om barn og unge som publikum og målgruppe for ulike kunstuttrykk er nærmest fraværende ved de fleste profesjonelle kunstutdanninger på universitets- og høgsolenivå. Her har kunst for barn og unge markant

lavere status enn kunst for voksne. Hvis vi ser bort fra de pedagogiske utdanningene i estetiske fag finnes det knapt kunstutdanninger i Norge som underviser i det å formidle profesjonell kunst til målgruppen barn og unge. Ett unntak er Norsk Barnebokinstitut, som blant annet har vært opptatt av behovet for en masterutdanning i barne- og ungdomslitterær skrivekunst og formidling, hvor barne- og ungdomslitteraturen behandles som en tverrestetisk og tverrmedial kunstform.

- Kulturtanken mener kunstutdanningene bør ha større fokus på kunst og kultur til barn og unge

Økt samarbeid og utveksling mellom museene og skole-/utdanningssektor

Status og kvalitet på museumspedagogiske opplegg og formidlingsarbeid varierer fra museum til museum. Museenes formidling sammenfaller ofte med punkter i læreplanen, og kan utgjøre et alternativ til klasseromsundervisning. Økt samhandling mellom museene og lærerutdanningen kan bidra til å utvikle dette potensialet ytterligere, og sikre at både kunst- og kulturarvperspektivet ivaretas bedre. Bruk av museene som arena for praksis i opplæringen kan bidra til kontinuitet i kunnskapsoverføringen innen små og verneverdige fag. Noen museer tilbyr praksisplasser for unge som trenger alternativt skoletilbud eller arbeidstrening, til lærlinger, innenfor arbeidsmarkedstiltak og som læringsarena for kriminalomsorgen. Slik fungerer museene også som en arena for integrering av grupper som i perioder trenger tilrettelagte oppgaver i et beskyttet miljø.

- Sammenhengen mellom skolens dannelsesprosjekt og museene som demokratiske dannelsesinstitusjoner kan synliggjøres bedre, og de pedagogiske utdanningene kan bli mer oppmerksomme på kulturinstitusjonenes potensielle plass i studentenes utdanningsløp.

Barn og unges egne stemmer

I prosjektet BUSK – Barn og unges stemmer, kunst og kultur (2019a), har Kulturtanken samlet inn og sammenfattet erfaringer og synspunkter fra barn og ungdom over hele landet. Kvaliteten og statusen på kunst og kunstformidling til barn og ungdom var et av flere temaer som ble undersøkt. Innspillene gir verdifull informasjon om hvordan man kan heve status og kvalitet på kunst og formidling til barn og unge. Barn og ungdoms innspill indikerer særlig fire strategiske områder som virker inn på status og kvalitet: profesjonalitet, grad av medvirkning, relevans og skolens ressurser.

• Profesjonalitet og synlighet

Nærhet til det profesjonelle kunstfeltet gir kunst- og kulturformidlingen status i barn og unges øyne. Barn og ungdom anerkjenner fagkunnskap og profesjonalitet. Statusen som de tilkjenner kunst, er ofte forbundet med hvilke andre profesjonelle sammenhenger aktører eller kunstverk inngår i. Situasjoner, arenaer og aktører som legger til rette for møter med det profesjonelle feltet blir fremhevet som viktig. Det dreier seg både om former for samskaping med profesjonelle, synlige rollemodeller i nærmiljøet og alderstilpassede tilbud på kunstinstusjoner. Et viktig tiltak er å tilrettelegge for flere kontaktflater, samhandlingsarenaer og møter mellom det profesjonelle kunst- og kulturfeltet og barn og ungdom, blant annet gjennom Den kulturelle skolesekken. I tillegg gir synlighet i media og sosiale medier status til kunst og kunstformidling for barn og ungdom, særlig lokal presse ser ut til å spille en rolle i den sammenheng.

• Inkludering og medvirkning

Barn og ungdom har et tydelig ønske om å medvirke i utforming av kunst- og kulturtilbudet. De ønsker større mulighet til å påvirke hva som kommer til deres skole gjennom Den kulturelle skolesekken og hvilke aktiviteter og kurs som tilbys på fritiden. Voksne aktører oppfordres til å snakke med målgruppen det gjelder for å finne ut

hva de er opptatt av. De gir klar beskjed til voksne om de å lage produksjoner som oppleves relevante for dem, som tar deres hverdag på alvor og ikke henfaller til mimring om egen oppvekst. Gjennom ulike samarbeid- og kompetansehevende prosjekt som vist til over, er det nødvendig å styrke voksne kulturaktørers kompetanse på medvirkningsprosesser. Det er et virkemiddel for å skape flere relevante kunst- og kulturtilbud for målgruppen.

• Speil i samtiden

Innspillene som har blitt samlet inn gjennom BUSK viser at kunst og kultur spiller en sentral rolle i barn og ungdoms liv. Metodikken vektla barn og ungdoms egne interesser og brukte det som utgangspunkt for samtaler om kunst. Samtidig er en erfaring fra BUSK at begrepene kunst og kultur kan virke fremmedgjørende fordi de for noen barn og ungdom signaliserer voksenorienterte og smale uttrykk utenfor deres egen interessesfære. Relevans er avgjørende for hvordan målgruppen selv opplever kvalitet og status på kunst og kunstformidling. Barn og ungdom kommer med oppfordringer om å gi dem kunst som omhandler aktuelle temaer. De ønsker et kunsttilbud som speiler og tar opp i seg endringer i samfunnet og teknologiske muligheter. En tendens er at dagens digitale barne- og ungdomskultur ikke blir anerkjent av mange voksne. Kunst og kunstformidling for barn og ungdom kan styrke sin relevans ved å gå i dialog med barne- og ungdomskulturens egne uttrykk.

• Skolen: En sentral fellesarena for kunst- og kulturopplevelser

Skolen er en viktig arena for kunstformidling i barn og ungdoms liv. Barn og ungdom beskriver mange barrierer som hindrer dem i å delta i kunstaktiviteter og oppleve kunst. Det dreier seg om pris, geografisk avstand, kollektiv tilbudet, informasjon, behov for trygghet og mangel på universell utforming. Derfor er kunsttilbudet i skolen særlig viktig fordi det når alle barn og ungdommer. Barn og ungdom beskriver

opplevde forskjeller mellom tilbudet på ulike skoler, de etterspør faglærere i praktisk-estetiske fag for å kunne lære mer. De vil ha mulighet til å oppleve kunst og kultur sammen med klassen fordi det virker positivt på klassemiljøet. Barn og ungdom ønsker at kulturpolitikken styrker skolen som kunstformidlingsarena. Det er en viktig læringsarena der de får informasjon om hva som finnes og får mulighet til å prøve mye forskjellig og på den måten utvikle egne ferdigheter og interesser. De ønsker at skolen skal gi dem disse mulighetene også innen kunst og kultur slik at de får innsikt i ulike kunst- og kulturformer og mulighet til å finne ut hva de liker.

• Behov for økt kunnskapsgrunnlag

I motsetning til voksne, er kunst- og kulturopplevelser noe barn og unge sjelden selv velger å delta på. Den kulturelle skolesekken er obligatorisk for barn i grunnskolen på tilsvarende vis som klasseromsundervisning. For ikke å assosieres med ufrivillighet må produsenter og formidlere av kunst og kultur for barn bestrebe seg etter å lage opplevelser av høy kvalitet som tar målgruppen på alvor, gir gode erfaringer og vekker nysgjerrighet. Det innebærer at kulturfeltet trenger et styrket fokus på barn og unge, deres naturaliserte bruk av digitale teknologier, samt kunnskap om barn og unges kulturbruk og hvordan digitale teknologier kan benyttes i til å skape god kunst- og kulturformidling.

Oppsummering status og kvalitet på kunst og kultur for barn og unge

Kunstfeltets oppmerksomhet på både barn og unge som målgruppe og skolen som arena for kunstopplevelser trenger å styrkes. Rekruttering til DKS avhenger av status og attraktivitet. DKS er et viktig kulturpolitisk virkemiddel for å sikre et godt kulturtilbud for alle skoleelever. Ny kulturpolitikk for barn og unge bør sette DKS-ordningen i stand til å styrke kvaliteten ytterligere, både gjennom nye former for målrettet produksjonsstøtte og nye formidlingsformer.

Det er behov for et bedre kunnskapsgrunnlag og tiltak på flere områder, og videre utforming av kulturpolitikk for barn og unge kan ta utgangspunkt i utfordringsbildet som her er skissert. Behov og forslag til tiltak:

- Øke spillemiddeltildelingen til DKS.
- Evaluere dagens fordeling av spillemidler med tanke på å styrke DKS-ordningen.
- Styrke produksjonsmiljøer og stimulere utviklingen av ambisiøse utviklingsprosjekter.
- Se på innretningen av Kulturfondet og NFI sine søkbare midler.
- Etablere en søkbar ordning for samarbeid- og kompetanseheving til kunst og kultur til barn og unge i Kulturtanken.
- Etablere videreutdanning innenfor temaet kunst og kultur til barn og unge.
- Synliggjøre kunstens kritiske potensiale og samfunnsrelevans.
- Stimulere til mer kunstkritikk og en offentlig samtale om kunst og kultur til barn og unge.
- Minstekrav om fagkompetanse på 60 studiepoeng i praktiske og estetiske fag.
- Videreutvikle system med kulturkontakter på alle skoler.
- Anerkjenn barn og unges kultur- og medievirkelighet.
- Anerkjenn barn og unge som kompetente aktører og medskapere.
- Skape økt fokus på DKS i lærer- og kunstutdanningene.
- Styrke nasjonale, regionale og lokale arenaer for kunnskapsdeling og samhandling på tvers av sektorer og geografiske områder.
- Etablere større nasjonale programmer, prosjekter og satsninger etter modell av Kunstløftet.
- Etablere system for evaluering, metodeutvikling og kvalitetssikring.
- Initiere FoU arbeid om kvalitetsforståelser.
- Videreutvikle kunnskapsgrunnlaget om barn og unges kulturbruk.

Referanser

- Birkeland, E., S. Andsnes, M. Espeland, A. E. Duun, O. Hamre, B. Kirksæther, A. S. Myre og E. Sørheim (2014). *Det mulige kunst. Råd til kulturministeren og kunnskapsministeren*. Hentet fra https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kd/vedlegg/rapporter/kudkd_det_muliges_kunst_f4398b_lenket.pdf
- Borgen, J. S. og S. S. Brandt 2006. *Ekstraordinært eller selvfølgelig? Evaluering av Den kulturelle skolesekken i grunnskolen*. Rapport 5/2006. NIFU/STEP. Hentet fra <https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/275575/NIFUrapport2006-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Breivik og Christophersen 2012. *Den kulturelle skolesekken - et utredningsnotat - for Kulturutredningen 2014*. Uni Rokkansenteret og Høgskolen i Bergen. Hentet fra https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kud/sty-rer_raad_utvalg/kulturutredningen/den_kulturelle_skolesekken-et_utredningsnotat_rokkansenteret.pdf
- Breivik, J. og Christophersen C. (red.) (2013). *Den kulturelle skolesekken*. Bergen: Fagbokforlaget
- Digranes, I. (2009). *Den kulturelle skolesekken: narratives and myths of educational practice in DKS projects within the subject art and crafts*. Ph.Diss. Arkitektur- og Designhøgskolen i Oslo. Hentet fra <https://aho.brage.unit.no/aho-xmlui/handle/11250/93038>
- Eliassen, Knut Ove og Øyvind Prytz (red.) (2016) *Kvalitetsforståelser*. Bergen: Fagbokforlaget/Oslo: Kulturrådet.
- Heian, M. T., Å. D. Haugsevje og O. M. Hylland (2016). *Kjent og Kjørt eller rart og sært? En kvalitativ brukerundersøkelse av DKS for ungdomstrinnet i Buskerud*. TF-rapport nr. 375. Telemarkforskning. Hentet fra <https://www.telemarkforskning.no/publikasjoner/filer/2902.pdf>
- Kulturdepartementet (2018a). *Regionreformen: Desentralisering av oppgaver fra staten til fylkeskommunene*. Rapport fra ekspertutvalg. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/2ac32be8629541259acade7d15d9451e/regionreform---rapport-fra-ekspertutvalget.pdf>

Kulturdepartementet (2018b). *Utredning av oppgave- og ansvarsfordelingen mellom forvaltningsnivåene på kulturområdet*. Rapport. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/5e234c77c6b24e839dd9a37835906ede/utredning-av-oppgave--og-ansvarsfordelingen-mellom-forvaltningsnivaene-pa-kulturomradet---kulturdepartementet-2018.pdf>

Kulturtanken (2019a). *BUSK – Barn og unges stemmer, kunst og kultur*. Rapport.

Kulturtanken (2019b). *Kvalitetsarbeid i Den kulturelle skolesekken 2018–2019*. Rapport.

Kulturtanken (2019) *DKS årsrapport 2018*. <https://www.kulturtanken.no/tankebloggen/2019/6/17/dks-rsrapport-2018>

Kunnskapsdepartementet (2017). *Overordnet del – verdier og prinsipper for grunnopplæringen*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/37f2f7e-1850046a0a3f676fd45851384/overordnet-del--verdier-og-prinsipper-for-grunnopplaringen.pdf>

Kunnskapsdepartementet (2019). *Skaperglede, engasjement og utforskertrang. Praktisk og estetisk innhold i barnehage, skole og lærerutdanning*. Strategi.

NOU 2013:4. *Kulturutredningen 2014*. Kulturdepartementet. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/1e88e03c840742329b9c46e18159b49c/no/pdfs/nou201320130004000dddpdfs.pdf>

Medietilsynet (2019) *Barn og Medier – undersøkelsen 2018*. <https://medietilsynet.no/barn-og-medier/barn-og-medier-undersokelsen/>

St.meld. 40 (1992-1993). *...vi smaa, en Alen lange*; Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet.

St. meld. Nr. 8. (2007-2008). *Kulturell skulesekk for framtida*. Kulturdepartementet. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/487a17bcac7140368970648595afb7eb/nn-no/pdfs/stm200720080008000dddpdfs.pdf>

St. meld. 8 (2018–2019). *Kulturens kraft — Kulturpolitikk for framtida*. Kulturdepartementet. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/9778c28ab1014b789bbb3de0e25e0d85/nn-no/pdfs/stm201820190008000dddpdfs.pdf>

Kulturtanken

Postboks 4261 Nydalen
N-0401 OSLO

Foto: Lars Opstad, Kulturtanken

Tlf.: 22 02 59 00
post@kulturtanken.no
www.kulturtanken.no